

Handläggare
Giuseppe Genovese
08-508 26 064**Till**
Trafiknämnden
2022-01-20

Upprustning av Hässelby torg, del av Grönare Stockholm, Etapp 1 och 2 . Slutredovisning

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner slutredovisning av projekt upprustning av Hässelby torg, del av Grönare Stockholm, etapp 1.
2. Trafiknämnden godkänner slutredovisning av projekt upprustning av Hässelby torg, etapp 2.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefBengt Stenberg
AvdelningschefElisabeth Rosenquist
Enhetschef

Sammanfattning

Upprustningen av Hässelby torg har möjliggjorts genom flera beslut med ambitionen att rusta den offentliga miljön, öka tryggheten och utveckla grönstrukturen. Både kommunala och statliga medel har bidragit till satsningen på ett i stadsdelsområdet centralt beläget och välbesökt torg. För att skapa överblick över insatserna har kontoret valt att slutredovisa båda etapperna gemensamt.

Befintliga kvaliteter, som scenen, har bevarats. All möblering av torget har bytts ut och kompletterats. Genom översyn av höjdsättningen, ledstråk, möblering och belysning har tillgängligheten förbättrats. För att skapa ett grönare torg har stora växtbäddar anlagts, mer perenner och buskar har planterats. De nya

växtbäddarna skapar goda förutsättningar för befintliga och nya träd. Allt dagvatten har letts om till växtbäddar på torget.

Den totala investeringsutgiften för etapp 1 beräknas till 19,2 mnkr och har genomförts under år 2020. Etapp 2 genomfördes under år 2021 till en investeringsutgift på ca 29 mnkr. I kostnaden ingick option om 4 mnkr avseende tunnel under Maltesholmsvägen. Projektet har genomförts inom budget.

Bakgrund

Hässelby torg är ett av flera centrumtorg inom stadsdelsområdet och har av stadsdelsförvaltningen identifierats som problematiskt med avseende på öppet missbruk och otrygghet. I projektet planerades en utveckling av torget med avseende på trafiksäkerhet, tillgänglighet, funktion, gröna värden, trygghet och jämställdhet.

Error! Use the Home tab to apply Rubrik 1 to the text that you want to appear here.

Figur 1. Hässelby torg indelning i etapp 1 (grön streckad linje) och etapp 2 (gul streckad linje) samt option (röd streckad linje)

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret. Kontoret har haft samråd med Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning, fastighetsägare och verksamhetsutövare i samband med planering och programarbete.

Resultat

Genomförd lösning

- Alla soffor och skräpkorgar har bytts ut. Fler sittplatser har tillkommit både formella och mer informella.
- Samtliga cykelställ har bytts mot nya med belysning och genomsiktliga tak.
- All belysning har setts över och justeringar har gjorts vad avser placering och ljusstyrka utifrån ett trygghets- och rumslighetsperspektiv.
- Alla växtbäddar har anlagts med biokol, kompost och makadam.
- Allt dagvatten leds till växtbäddarna.
- Ledstråk har sett över generellt både naturliga och ledstråk med sinusplattor.
- Alla träd hälsa har inventerats. Totalt har 28 av de dåliga och sjuka träden fällts och 14 nya träd planterats. 26 st befintliga träd bedömdes så livskraftiga att deras växtbäddar renoverades. 20 st buskträd har planterats där förutsättningarna (t ex för planteringsdjup) inte räckt till för träd.
- Få parkeringsplatser har påverkats. Totalt har 5 parkeringsplatser tagits bort och parkeringar inkl. tillgänglig parkering har anlagts i två nya lägen.
- Pollare har tillkommit i alla entréer för att hindra olovlig trafik.

Ytmaterial påverkade av sättningar eller ytor med dålig tillgänglighet har justerats.

Figur 2. Nya cykelställ med genomsiktligt tak och belysning

Figur 3 och 4. Nya sittplatser och skräpkorgar på hela torget.

Platsspecifika lösningar

Parkentrén, norra entrén

Entré mot parken vid stadsdelsförvaltningen har fått stora planteringar med buskar och perenner i lätt upphöjda bäddar. Planteringarna utgör en mjuk anslutning till parken utan att hindra sikten. Planteringar tillsammans med pollare håller olovlig trafik borta från torget. En av pollarna är löstagbar för att möjliggöra framkomlighet för utryckningsfordon. En sittplats vid vändplan mot parken underlättar väntan på taxi och färdtjänst. Ledstråket framför stadsdelsförvaltningen har justerats och flyttas bort från låglinjen (där vatten samlas vid regn) för ökad tillgänglighet.

Figur 5. Entrén från Engelska parken, vid Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings lokaler. Allén framför stadsdelsförvaltningen med sparade träd samt två nya träd i nya växtbäddar med biokol. Justerat ledstråk syns också på bilden.

Entré mot Astrakangatan, östra entrén

Utöver de generella åtgärderna har en vägg med klätterväxter anlagts i samverkan med fastighetsägare.

Figur 6. Bild tagen mot entrén från Astrakangatan. Nya växtbäddar för körsbärsträden och justerat ledstråk.

Entrén mot Loviselundsvägen, västra entrén

Den tidigare vändplanen och lastplatsen har fått sittplatser, planteringar och nya parkeringsplatser, inklusive parkeringsplats för rörelsehindrade. Plantering mot fasad har genomförts i samarbete med fastighetsägare. Löstagbara pollare medger inlastning för torghandlare.

Figur 7. Entrén från Loviselundsvägen. Nya planteringar runt träd, ny möblering och komplettering av ledstråk.

Figur 8. Fasad mot Loviselundsvägen. Nya planteringar runt träd och mot fasad på tidigare lastplats.

Kulturtorget

På kulturtorget har smärre generella justeringar gjorts. Befintliga kvaliteter som scenen, skulptur, klocktornet, fontänen, granitbänkar framför scenen och den välbevarade granitytan har behållits. Bara ett lekredskap har flyttats till ny plats inom stadsdelen. Scenen har fått sittgradänger i trä. Gradängerna och justering av höjdsättning mot entréer har gjort att informella sittplatser tillkommit på torget.

Figur 9. Nya sittplatser bredvid det sparade klocktornet.

Figur 10. Nya informella sittplatser och tillgängliga entréer.

Torgstråket mellan Kulturtorget och Entrétorget

Brevlådor har flyttats till en bättre placering för att minska trafik på torget och samtidigt ta bort ett fast hinder ur ett naturligt ledstråk för synskadade. En cykelparkering har flyttats för att underlätta orienteringen för synskadade.

Figur 11. Nya växtbäddar för nya och gamla träd i parkstråket mellan Kulturtorget och Entrétorget.

Entrétorget

Entrétorget som nås direkt från tunnelbanan har fått ny beläggning med granit i mönster med smågatsten och betongplattor. Ytorna bakom kiosken som utgör ytterligare en entré till torget har fått sittplatser och planteringar. Parkering och lastplats har flyttats ut mot gatan och längre upp längs Loviselundsvägen (västra entrén) där parkering tidigare saknats. Konstverket framför tunnelbanan har renoverats av Stockholm konst. Ny belysning har tillkommit på undersidan av tunnelbanebroarna.

Figur 12 Yta bakom kiosken på Entrétorget. Tidigare parkering och baksida med nya planteringar, sittplatser, cykelparkeringar och lastzon.

Tunnel under Maltesholmsvägen

Tunnelväggarna av kakel har tvättats och trasiga kakel har bytts ut. Betongväggar har målats. Ny belysning har integrerats i taket och tunneln kommer vara belyst dygnet runt för ökad upplevd trygghet. Driftsäkra heltäckande tavlor har satts upp på ena sidan i tunneln. Tavlorna utgör en permanent utställning om Hässelby gård som ska ge en orientering i stadsdelens geografi och historia. Tunneln har fått ett sammanhängande golv för att gående ska prioriteras tydligare. Lutningarna har gjorts om så att det naturliga ledstråket för synskadade inte ligger i låglinjen.

Figur 13. Del av den nya utsmyckningen i tunneln. Grafik av Sepidar Hosseini

Måluppfyllelse

Syftet med projektet var att skapa ett tryggare, grönnare och en mer inbjudande mötesplats för Hässelbyborna och en målpunkt i Stockholm. Bättre tillgänglighet, välkomnande tydliga entréer, begränsning av trafik, bättre belysning och mer grönska gör att Hässelby torg har utvecklats till ett mer levande stadsrum och därmed ett tryggare och mer jämställt torg. Den nya fasadutsmyckningen i tunneln placerar Hässelby gård på kartan både geografiskt och historiskt för besökare och boende.

Tillgänglighet

I samband med renoveringen har förbättringar gjorts för tillgängligheten. Justeringarna har gjorts med utgångspunkt i Stockholms stads handbok "Stockholm en stad för alla" och i dialog med trafikkontorets och Hässelby-Vällingbys lokala tillgänglighetsråd. Genom en översyn av höjdsättningen

förbättrades tillgängligheten till entréer. Material i befintliga ledstråk har bytts och lägen justerats för att underlätta orientering på torget för besökare med nedsatt syn. Ny placering av möbleringen till tydligare möbleringszoner har också bidragit till tillgängligheten. Även belysningen är mer genomtänkt för att underlätta tillgänglighet, öka tryggheten och orienterbarheten. Förslag för belysning under skärmtaken har tagits fram i samarbete med fastighetsägare. Ny belysning har genomförts till del av fastighetsägarna.

Figur 12. Justering av höjdsättning och ledstråk inom etapp 2 och planteringar anlagda inom etapp 1.

Funktion

Möbleringen syftade till att bjuda in fler grupper av besökare över större del av dygnet och året till det offentliga rummet för att öka den upplevda tryggheten. Entréerna har fått en mer välkomnande utformning för gående. Torgets befintliga karaktärskapande kvaliteter, bland annat scenen, har bevarats. Runt scenen har planteringar och sittplatser i gradänger tillkommit för att den ska fungera mer som en del av torget. Belysningen har utvecklats och kompletterats för att skapa trygghet kvälls- och nattetid samt för att betona det offentliga rummets kvaliteter.

Trafik

Möblering, planteringar och pollare har använts för att signalera vilken trafikgrupp ytorna är avsedda för och för att styra trafik. Torget och stråket har planerats med mer inbjudande entréer för gående medan det har försvårats för obehörig trafik att ta sig in.

Gröna värden

För att skapa ett grönare torg har stora växtbäddar med biokolsinblandning anlagts på torget. Biokol i växtbäddarna bidrar till den biologiska mångfalden genom att öka förutsättningar för mikroliv i jorden. I planteringarna står nya och tidigare planterade träd tillsammans med buskar och perenner. Tidigare planterade träd som bedömts ha god potential för långt liv har fått växtbäddsrenoveringar genom byte av växtsubstrat. Vid växtbäddsrenoveringen skapades förutsättning för rotandning och för marken att ta upp regnvatten. Genom små justeringar av höjdsättningen på torget leds nu allt regnvatten direkt till eller via brunnar indirekt till växtbäddar. Med bra växtförutsättningar förväntas träden ge bättre lövtäckning och i högre grad kunna bidra till ekosystemtjänster.

För att ytterligare stärka Hässelbys gröna karaktär har projektet tagit fram förslag på fasadplanteringar som har underlättat för fastighetsägarna att ha klätterväxter på sina fasader, gröna väggar. Detta har genomförts på sammanlagt 5 fasader i samverkan med fastighetsägare.

Projektets genomförande och tidplan

Projektarbetet har löpt på väldigt bra med en väl fungerande projektgrupp med resurser från trafikkontoret, stadsdelsförvaltningen, miljöförvaltningen, konsulter och entreprenör. Konsulterna utförde projekteringsarbetet väl med bra samarbete vilket ledde till bra kvalitet på bygghandlingarna. Entreprenören utförde anläggningsarbetet väl och tidseffektivt vilket medförde att utförandet blev klart tidigare än planerat.

Tidplanen för projektets olika faser var enligt följande:

- Reviderat genomförandebeslut: februari 2020
- Upphandling: mars 2020
- Byggstart etapp 1: våren 2020
- Projektering SVOA:s arbete: 2020
- Genomförande SVOA:s arbete: hösten 2020 – våren 2021
- Genomförandebeslut etapp 2 hösten 2020 – vintern 2021
- Byggstart etapp 2: våren 2021

- Färdigställande vinter 2021. Slutbesiktning november 2021.
- Smärre arbeten kvarstår till våren 2022.

Renovering av växtbäddarna i allé, planteringar, tunnelrenoveringen och andra platsspecifika anläggningar har inneburit omfattande samarbeten mellan arkitekter, konstruktörer och övriga för att ta fram adekvata handlingar. Även om det varit komplexa lösningar så har det gett ny och värdefull kunskap i byggnadsteknik och parkanläggning.

Intressenthantering och kommunikation

Ett omfattande dialogarbete har genomförts som en del i programarbetet. Dialogtillfällen har bl.a. ordnats med invånare, föreningar i området samt fastighetsbolag. Inkomna synpunkter, förslag, önskemål och idéer har i möjligaste mån inarbetats i projektet. Programarbetet har också genomförts i dialog med Vällingby/Hässelby stadsdelsförvaltning, miljöförvaltningen och SVOA. Även en skötselplan har tagits fram med stadsdelsförvaltningen och miljöförvaltningen.

Ekonomi

Beslut

Kommunfullmäktige antog i februari 2017 (utl. 2017:30, dnr 171-1292/2016) Grönare Stockholm, riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Riktlinjerna syftade till att generellt stärka stadens gröna kvaliteter i alla stadsdelar. I kommunfullmäktiges budget 2017 utökades också trafiknämndens investeringsbudget med 300 mnkr under åren 2017-2019, med avsikt att genomföra satsningar på gröna rum och parker i de sju stadsdelar som utpekats som särskilt prioriterade.

En av dessa satsningar rörde Hässelby torg och i april 2017 antogs genomförandebeslut för upprustning av Hässelby torg om 5 mnkr i trafiknämnden. Vid tidpunkten för beslutet hade inte någon projektering genomförts för Hässelby torg och den föreslagna investeringsutgiften utgjordes av en uppskattning.

Därefter sökte och beviljades kontoret investeringsbidrag från Boverket om 11 mnkr för Hässelby torg och parkstråket mellan Hässelby torg och Ormängstorget. Boverket angav som ett villkor för bidraget att projektet skulle slutföras inom två år, d.v.s. under 2019. Projektet drabbades av oförutsedda förseningar då Stockholm vatten och avfall AB (SVOA) upptäckte ett behov av att renovera de vattenledningar som finns under torget och parkstråket. Kontoret

har därför inte kunnat genomföra projektet inom den tid som Boverket erfordrade vilket gjorde att 8,2 mnkr av bidraget utnyttjades varav 2,2 mnkr tillföll upprustningen av Hässelby torg. Resterande del (2,8 mnkr) återbetalades. Resterande bidrag användes till parkstråket.

Efter dialog med stadsdelsförvaltningen antogs inriktningsbeslut i trafikinämnden om ytterligare 12 mnkr till Hässelby torg.

Med anledning av SVOA:s ledningsrenoveringar har genomförandet av Hässelby torg delats upp i 2 etapper. Etapp 1 som påbörjades i april 2020, finansierades med medel från Grönare Stockholm. Etapp 2 ingick i kontorets ordinarie investeringsbudget som en del av stadens satsning på tryggare torg.

I februari 2020 antogs ett reviderat genomförandebeslut för etapp 1. Etapp 1 omfattades huvudsakligen av entréerna och de delar av torget som ligger mot Loviselundsvägen. Etapp 2 omfattades av entréerna mot parkrummen och mot Astrakangatan.

Etapp 2 berördes av Stockholm vatten och avfalls arbeten på torget som pågick under 2020. Byggstart planerades därför till 2021. Tunneln vid torget under Maltesholmsvägen ingick som option i genomförandebeslutet för etappen. För tunneln söktes centrala medel för trygghet om 4 mnkr. Projektet tilldelades 2,5 mnkr.

Etapp 1

Enligt reviderat genomförandebeslut beräknades projektets utgift till 19,2 mnkr och inkomst till 2,2 mnkr. Cirka 30 procent av nettoutgiften avsåg projekteringsutgiften, vilket förklaras av att projektering för båda etapperna i huvudsak genomfördes inom ramen för etapp 1. Etappindelningen gjordes senare på grund av samordning med SVOA. Eftersom renoveringsarbetena skulle samordnas med SVOA såg kontoret en stor risk för ökade utgifter i projektet. Därför valde kontoret att lägga in ett större riskpåslag i kalkylerna. Dock behövde inte riskpåslaget nyttjas eftersom SVOA minskade omfattningen i sitt arbete med ledningar och samordningen gick bättre än väntat.

Entreprenadutgifterna blev något högre än planerat eftersom de befintliga betongplattorna som var tänkta att återanvändas i projektet inte uppfyllde kraven enligt teknisk handbok och behövde därför ersättas med nya.

Sammanlagt slutade utgifterna för hela projektet på 15,4 mnkr, vilket är 1,6 mnkr mindre än redovisat i genomförandebeslutet. Utgifter och inkomster för projektet fördelar sig enligt nedanstående tabell:

	Beslutat belopp (mnkr)	Utfall (mnkr)	Avvikelse (mnkr)
Utgifter			
Utredning och projektering	4,6	4,3	-0,3
Byggansvarigkostnader inkl. byggledning och risk	3,6	0,9	-2,7
Entreprenad	11	12,4	+1,4
Index			
Summa utgifter	19,2	17,6	-1,6
Inkomster	-2,2	-2,2	
Summa inkomster	-2,2	-2,2	
Netto	17,0	15,4	-1,6

Kommentar till projektutgifter

- Etapp 1 och 2 projekterades i huvudsak inom etapp 1. Etappindelningen gjordes senare på grund av samordning med SVOA.
- Trafikkontoret såg stora risker med samordningen med så pass stora renoveringsarbeten före och parallellt med pågående upprustning av torget. SVOA minskade omfattningen av ledningsarbetena och samordningen gick bättre än väntat.
- Kostnader för betongplattorna ökade samtidigt kostnaderna för entreprenaden då de befintliga som var tänkta att återanvändas inte uppfyllde kraven enligt teknisk handbok.

Etapp 2

Totalutgift för Etapp 2 beräknades till 29 mnkr enligt genomförandebeslut. I utgiften ingick option om 4 mnkr avseende tunnel under Maltesholmsvägen vars genomförande var avhängig av att trafiknämnden beviljas trygghetsmedel. Utgiften för upprustning av tunnel under Maltesholmsvägen baserades på liknande arbeten utförda inom trafikkontoret och erfarenhet hos projektledare och upphandlad byggledare.

Sammanlagt redovisas ett beräknat utfall om 22,6 mnkr för etapp 2, vilket är 6,4 mnkr mindre än beslutad budget. Den största besparingen kan härledas till entreprenaden för både torg och tunnel som tack vare en smidigare samordning med SVOA, besparing av återställningskostnader efter SVOA:s insatser och fördelaktigt anbud kostade 3,5 mnkr mindre än planerat. För kategorin utredning och projektering ökade utgifterna något då projektering av optionen inte ingick i ursprunglig kalkyl.

Entreprenadutgiften för upprustning av tunnel under Maltesholmsvägen finansierades med trygghetsmedel. I nedanstående tabell redovisas projektets utgifter.

	Beslutat belopp (mnkr)	Utfall (mnkr)	Avvikelse (mnkr)
Utgifter			
Utredning och projektering	1	2,2	+1,2
Byggansvarigkostnader inkl. byggledning och risk	3	3,5	0,5
Entreprenad	19	15,5	-3,5
Index 5 % två år	2		
Tunnel, option	4	1,4	-2,7
Summa inkomster			
Netto	29	22,6	-6,4

Risk/Osäkerhet

Risken med få anbud och alldeles för höga anbudspris besannades för etapp 1. I etapp 2 inkom flera anbud där det lägsta priset inlämnades av entreprenör som utförde etapp 1. Entreprenören visade sig ha god lokalkännedom, god erfarenhet och organisation.

Andra risker som identifierades i projektet var kopplat framför allt till tidsplan och samordning med SVOA samt den rådande situationen med Covid-19. Den kontinuerliga samordningen med SVOA och deras entreprenör gjorde att riskerna för förseningar minimerades. Sjukskrivningar av nyckelpersoner kopplat till Covid 19 var en potentiell risk. Alla negativa konsekvenser för handel och service hanterades genom kommunikationsinsatser inom ramen för stadsdelsförvaltningens arbete med platsutveckling och samverkan.

Slut